

Skötselplan för naturreservatet Eskilstorps ormgranar i Jönköpings kommun

Syfte med områdesskyddet

Syftet med naturreservatet är, enligt 1969 års beslut, att skydda området p.g.a. dess betydelse *"för kännedomen om landets natur och eljest märkliga beskaffenhet"*. Syftet med skötselplanen är att bevara och vårda ormgransbeståndet så att dess karaktär av ormgransbestånd inte går förlorad.

Beskrivning av området

Administrativa data

Objektnamn	Eskilstorps ormgranar.
Objektnummer	06-1432
Skyddsform	Naturreservat
Beslut om Natura 2000	Nej
Län	Jönköping
Kommun	Jönköping
Socken	Lekeryd
Naturgeografisk region	Sydsvenska höglandets centrala och östra delar
Karta	Terrängkarta: 7E SV Fastighetskarta: 7E 0d
Lägesbeskrivning	Cirka 5 km nordväst om Forserums centrum Cirka 400 meter väster om länsväg 946 Forserum – Lekeryd vid fastigheten Eskilstorp
Fastigheter	Lekeryds-Eskilstorp 1:4
Markägarkategori	Enskilda
Gräns	Enligt Länsstyrelsens beslut om bildande av naturreservatet Eskilstorps ormgranar 1969-12-30
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län
Areal	1,5 ha
Markslag	
Skogsmark	1,4 ha
Jordbruksmark	0,1 ha

Naturtyper

Granskog	1,4 ha
Betesmark	0,1 ha

Topografi, geologi och hydrologi m.m.

Marken inom reservatet är nästan helt plan. Jordarten är sandig-moig morän med ett surt pH (4,6 1962). Berggrunden utgörs av äldre granit med gångar av yngre granit. Ett stråk av blockigare mark med ytligt grundvatten förekommer i den södra delen av det skogklädda området.

Historik och markanvändning

En av de förmodat äldsta granarna är ungefär 175 år. Enligt muntliga uppgifter fälldes ett tiotal ormgranar 1903 och därefter lär inga avverkningar ha ägt rum. Beståndets uppkomstsätt är oklart. Enligt en lokal sägen ska den äldsta ormgranen ha hembringats med en soldat i samband med svensk-ryska kriget.

1904 revs ett soldattorp i reservatets östra del. I områdets sydvästra del ligger en kil av en större betesmark.

Beståndet fridlystes 1959 och avsattes som naturreservat 1969.

Växt- och djurliv

Ormgransbeståndet är ett av de större bestånden i landet, totalt finns sju kända bestånd. Ormgranar kännetecknas av reducerad knoppbildning och i samband därmed en inskränkning av grenutvecklingen. Granarna får genom detta ett mycket karaktäristiskt utseende. Formen kallas *Picea abies*, f. *virgata*. Det ovanligt stora beståndet av den säregna ormgranen har ett genetiskt värde.

Området består i huvudsak av grandominerad skog med inslag av tall. Medelåldern är ca 80 år. Det finns enstaka yngre lövträd av björk, oxel, ek, rönn och asp. Det finns en hel del en i buskskiktet. Beståndet är i huvudsak flerskiktat och välslutet. Runt de äldsta ormgranarna är det luckigare. Lingon och blåbär dominerar markvegetationen. Södra delen är fuktigare med stora block och ytligt markvatten mellan stenarna. Här förekommer exempelvis ekorrbär, harsyra, granvitmossa och thujamossa. Enstaka stubbar finns efter tidigare luckhuggningar samt upparbetade vindfällan. Det finns endast lite liggande och stående död ved. Föryngringen av gran är god. I luckorna i beståndet är tätheten av plantor hög.

Inom området finns ett åttiototal ormgranar med reducerat grenantal. Enligt Statens skogsforskningsinstitut fanns det 1962 55 ormgranar av vilka 26 nådde en höjd över 5 meter. Granarna är tämligen spridda inom området men i huvudsak finns de längs stigen. Ett samband tycks finnas mellan beståndsslutenheten och ormgranstypen. De extrema ormgranarna förekommer företrädesvis där skogen är mer öppen. Enstaka plantor av ormgran finns i huvudsak i luckorna runt de äldre ormgranarna.

Intill ormgransbeståndet ligger det i sydost en tämligen öppen ängsmark, av tuvtåtelängs-typ. Området ingår i en större sammanhängande betesmark. Marken hävdas sporadiskt. Fram till 1904 låg här ett soldattorp och spår syns fortfarande i växtligheten med kväveälskande växter som kirskaål, brännässla och hallon samt enstaka aklejer runt husgrunden, som fortfarande finns kvar. Ett par fristående ormgranar ger besökaren möjlighet att närmare studera ormgranens karakteristiska växtsätt. I övrigt växer här ett par grövre askar, några buketter med klibbal och buskar av asp, fågelbär, rosor, hallon samt enstaka små granar i området. I fältskiktet växer hundäxing, kärrgröe, ängsgröe, vårbrodd, johannesört, midsommarblomster, gulmåra, träjon och grönvit nattviol.

Det finns inga kända förekomster av rödlistade arter inom området.

Friluftsliv

Reservatet är lättillgängligt och lättframkomligt. De säregna granarna lockar relativt många besökare.

Reservatet är skyltat från vägen Lekeryd – Forserum (länsväg 946). I anslutning till allmänna vägen, cirka 400 meter öster om reservatet, finns en iordningställd parkeringsplats för cirka 3 bilar. På parkeringen finns en informationstavla. Vid gränsen till reservatet finns ytterligare en informationstavla. En strövstig, som är markerad med orangeröd färg på träden, leder från parkeringsplatsen fram till reservatet. Stigen fortsätter tvärs genom reservatet och delar sig i den nordvästra delen. Det finns vinkelgenomgångar där hägnader hindrar fri passage. Gränsen är utmärkt enligt svensk standard (SIS 031522) och Naturvårdsverkets anvisningar.

Källförteckning

- Gunnert, L., 1962. Undersökning av ormgransbeståndet i Lekeryd (*Picea abies* (L.) H Karst, f virgata (Jacques Rehd). Meddelande från Statens skogsforskningsinstitut Band 51 nr 5.
- Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1966. Resolution ang naturreservat inom Eskilstorp 1:4 i Lekeryds kommun.
- Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1966. Beslut ang naturreservatet Eskilstorps ormgranar.
- Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1986. Skötselplan för Naturreservatet Eskilstorps ormgranar.
- Shaikh, N. A., m fl, 1989. Berggrundskarta, serie Ah, nr 11. Sveriges Geologiska undersökning.

Mål och åtgärder för skötsel av reservatet

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatsområdet är indelat i två skötselområden, vilka utgår från den skötsel som ska genomföras.

Skötselområde 1 - Granskogen

1,4 ha

Naturtyp:

Granskog av blåbärsris-typ

1,4 ha

Beskrivning

Större delen av reservatet utgörs av 80-årig granskog med inslag av tall och en del yngre lövträd. Ett 80-tal ormgranar finns inom hela området samt dessutom enstaka plantor.

Bevarandemål ¹

- Arealen granskog av blåbärsristyp ska vara 1,4 ha.
- Antalet befintliga ormgranar ska bevaras. Andelen unga ormgransplantor ska öka.
- Föryngringen sker i huvudsak i små luckor i beståndet därför ska andelen gläntor ökas.
- Hela beståndet ska ha en luckig och olikåldrig karaktär.
- Andelen lövträd ska utgöra 5-10 % av virkesvolymen.

Skötselåtgärder

- Beståndet sköts enligt principen att ormgranarna gynnas med avseende på ljusstillförseln. Då ormgranar är känsliga för plötsligt friställande utförs ljushuggningen successivt.
- Två-tre nya luckor i den tätare södra delen av beståndet skapas inom den närmsta tioårsperioden. Luckorna skapas genom avverkning av två-tre vanliga granar.
- Befintliga träd behöver en översyn av vitaliteten. Vissa individer behöver en försiktig frihuggning eller en förstärkt frihuggning inom den närmsta femårsperioden.
- Plantor av ormgran behöver röjas fram för att inte bli utkonkurrerade av vanlig gran.
- Gynna lövet för att ge området en mer varierad karaktär och en bild av hur skogen antagligen såg ut när ormgranarna etablerades.

¹ Bevarandemål anges för att mäta och följa upp den biologiska kvaliteten. Ett problem är att det i många fall saknas bra kunskapsunderlag för vad som är god biologisk kvalitet. Ny kunskap kan medföra att de uppsatta målnivåerna ändras. Avvikelse från uppsatta bevarandemål behöver inte resultera i omedelbara skötselåtgärder.

Skötselområde 2 – Öppen äng**0,1 ha**

Naturtyp: Äng av tuvtåteltyp

0,1 ha

Beskrivning

Öppen äng av tuvtåteltyp med enstaka träd.

Bevarandemål ¹

- Betesmark/äng får utgöra 0,1 hektar.

Skötselåtgärder

- Området får hållas öppet genom bete, slåtter eller slyröjning.

Friluftsliv och gränser*Bevarandemål*

- Det ska finnas en parkering, se karta, bilaga 1a.
- Det ska finnas en väl underhållen stig.
- En informationstavla som innehåller karta över området, information om reservatets naturvärden, reservatsföreskrifter för allmänheten samt delar av allemansrätten ska finnas vid parkeringen och vid reservatsgränsen.
- Naturreservatets gränser skall vara markerade enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

Skötselåtgärder

- Parkeringsplatsen grusas för att minska röjningsbehovet.
- Stigen ses över. Nya markeringar är nödvändiga, t ex med hjälp av stolpar.
- Informationsskyltarna uppdateras.
- Utmed strövstigen kan det vid behov sättas upp skyltar med kompletterande information för besökaren.
- Gränsen ses över.

Dokumentation och uppföljning**Uppföljning av skötselåtgärder**

Alla skötselåtgärder som utförs inom reservatet ska dokumenteras, skriftligt och med foto. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden.

Uppföljning av bevarandemål

En fördjupad uppföljning av naturvärdena i reservatet och de uppsatta bevarandemålen ska ske. På nationell nivå pågår arbete med att ta fram uppföljningsmetodik för Natura 2000-områden. Uppföljningen av reservatet ska ske med motsvarande metodik. En första undersökning ska ha genomförts senast 2008.

Undersökningen av Statens skogsforskningsinstitut från 1962 bör följas upp speciellt med tanke på ormgranarnas vitalitet. Även antalet vuxna respektive unga granar behöver bestämmas liksom vilket antal gläntor som är behövligt (se bevarandemålen under skötselområde 1).

Förutom uppföljning av områdets naturvärden ska besöksstryck och slitage dokumenteras och följas upp på lämpligt sätt.

Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när tillsynen eller uppföljningen indikerar att behov finns.

Finansiering

Länsstyrelsen i Jönköpings län ansvarar för finansieringen av gränsmarkeringar, informationsskyltar, underhåll av friluftsanordningar, röjning och frihuggning som syftar till att gynna ormgranarna, röjning och markvård inom ängsmarken samt tillsyn.

Bilagor

- 1a Skötselplankarta
- 1b Lista över åtgärder